

Asia: VN/20569/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuma hallituksen esityksestä

Itä-Uudenmaan hyvinvointialue haluaa lausua hallituksen esityksessä ilmenevistä muutoksista ja niiden vaikutuksista.

Hallituksen esityksen keskeinen perustelu on taloudellisten säästöjen aikaansaaminen ja toisaalta se, ettei nopekaan siirtymä uuteen lainsäädäntöön vaaranna asiakkaiden tuen saamista.

Itä-Uudenmaan hyvinvointialue katsoo, ettei ikärajausta tule alentaa nykyisestä 25 ikävuodesta. Tutkimukset osoittavat, että jälkihuollossa olleet nuoret syrjäytyvät koulutuksesta ja työelämästä herkästi ja heidän tukemisensa aikuisten palveluissa ei ole riittävää. Lastensuojelun piirissä olevat nuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa, sillä monesti he eivät voi saada vanhemmiltaan tai aiemmilta huoltajiltaan sellaista tukea, jota muut nuoret saavat. Jälkihuollon nuorista arvion mukaan 40 % on työn, koulutuksen ja varusmiespalvelun ulkopuolella ja samalla työterveys- ja opiskeluhuollon palveluiden ulkopuolella ja heillä on tutkitusti enemmän päihde- ja mielenterveysongelmia sekä asunnottomuutta kuin muilla saman ikäisillä. Kaikki nuoret, mutta erityisesti jälkihuollossa olevat nuoret, tarvitsevat apua pitkälle aikuisuuteen ja ihmisiä, jotka tukevat heitä.

Hallituksen esityksessäkin on huomioitu, että jälkihuollon piirissä olevien nuorien määrä vähenee ikäryhmän mukaan niin, että 23–24-vuotiaita jälkihuollon asiakkaita on selvästi vähemmän kuin tätä nuorempia asiakkaita. Tämän on arvioitu olevan seurausta siitä, että jälkihuollon tarve vähenee nuorten aikuistessa. Toisaalta tämä vastaavasti tarkoittaa, että jälkihuollon piirissä vielä 23–24-

vuotiaina olevat henkilöt ovat lastensuojelun piirissä olevista henkilöistä niitä, jotka tarvitsevat aikuisuuteen kiinnittyäkseen pisimpään tukea.

Muutosta perustellaan myös sillä, että nuoret voivat saada palveluja muiden palveluiden piiristä. Lastensuojelun erityisominaisuuksiin kuuluu se, että lapsi tai nuori ei joudu hankkimaan palveluita monimutkaisesta palveluverkostosta itsenäisesti niin, että käytännössä häneltä jää palveluja saamatta. Nuorten siirtyessä aikuisten sosiaalipalveluiden piiriin, on palveluiden saaminen vahvemmin nuoren oman aktiivisuuden varassa ja palveluiden saatavuus siten heikkenee. Lisäksi monet palvelut ovat harkinnanvaraisia, jolloin nuorten erityistarvetta kiinnittyä aikuisuuteen ei voida huomioida samassa määrin, kuin oikeuden ollessa subjektiivinen. Vaikka nuoret tosiasiallisesti tarvitsisivat erityistä tukea palveluita saadakseen, eivät he välttämättä täytä kriteeristöä ja joka tapauksessa arviointi on tapauskohtaista ja voi siten heikentää nuoren pääsyä palveluiden piiriin.

Jälkihuoltonuoret saavat myös usein lapsen ikätovereitaan aikaisemmin ja perheelliset jälkihuollon asiakkaat ovatkin olleet jälkihuollon ikärajan noston myötä kasvava asiakasryhmä. Riittävän tuen ja avun puuttuessa haasteet siirtyvät seuraavalle sukupolvelle ja perheiden syrjäytymisriski kasvaa.

Saavutettavien taloudellisten hyötyjen määrä ei myöskään todennäköisesti ole merkittävä, sillä erityisesti vielä 23–24-vuotiaina palveluita saavat nuoret ovat usein siinä määrin palveluiden tarpeessa, että säästyneet jälkihuollon kustannukset tosiasiallisesti valuvat erityisesti vammaispalveluihin ja aikuissosiaalityöhön. Kalleimmat 23–24-vuotiaiden jälkihuollon palvelut ovat vammaisille nuorille tuotettuja asumispalveluita ja nämä siirtyisivät sellaisenaan vammaispalveluiden kustannuksiksi.

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueella vuonna 2023 jälkihuollon kokonaiskustannukset tulevat arviolta olemaan 550 000 euroa. Näistä sellaisiin 23–24-vuotiaiden palveluihin, jotka eivät välittömästi siirtyisi muiden palveluiden maksettavaksi, on joitakin kymmeniä tuhansia euroja, parhaan arviomme mukaan noin 60 000 euroa. Siten, jos ehdotetut leikkaukset olisivat voimassa jo nyt vuonna 2023, olisivat leikkauksen taloudelliset hyödyt Itä-Uudenmaan hyvinvointialueelle parhaan arviomme mukaan noin 60 000 euroa. Itä-Uudenmaan hyvinvointialue ei katso, että näin vähäisellä taloudellisella hyödyllä olisi sellaista merkitystä hyvinvointialueen talouteen, että uudistuksen aiheuttamat asiakkaalle syntyvät palveluiden saatavuuteen ja palvelurakenteen monimutkaistumiseen liittyvät haitat olisivat järkevässä suhteessa saatuihin säästöihin nähden.

Joka tapauksessa, mikäli uudistus toteutetaan, katsoo hyvinvointialue, että siirtymäajan tulisi olla ehdotettua pidempi. Hyvinvointialueiden palveluverkostot hakevat yhä muotoaan sote-uudistuksen jäljiltä ja siten nopea muutos jälkihuollon palveluiden poistumisessa entisestään lisää riskiä nuorten jäämisestä palveluverkon ulkopuolelle. Jälkihuollossa olevien nuorten, joiden elämässä on monesti ollut lukuisia muutoksia, näkökulmasta oman elämän ennakoitavuus ja saatujen päätösten pysyvyys ovat erityisen tärkeitä. Puolen vuoden siirtymäsäännöstä on siten pidettävä erityisen lyhyenä huomioiden asiakkaiden erityistarpeet. Siirtymän näkökulmasta toivottavaa olisi, ettei jo sovittuja

jälkihuoltosuunnitelmia tarvitsisi muuttaa ja siten vähintään vuoden siirtymäaika olisi tarpeellinen. Tällöin hyvinvointialueilla on myös aikaa yrittää varmistaa, että muut sosiaalihuollon palvelut ehtivät kehittää riittävät prosessit nuorten tarpeisiin.

Jälkihuollon rajaaminen alle 23-vuotiaille voi myös aiheuttaa mittavia kustannuksia myöhemmin sosiaalihuoltojärjestelmälle, sillä syrjäytyneen nuoren aiheuttamat kerrannaiskustannukset yhteiskunnalle ovat merkittävät. Saavutettavat taloudelliset hyödyt eivät siten välttämättä ole pysyviä. Itä-Uudenmaan hyvinvointialue ei siten suosita ikärajan laskemista.

Varhaiskasvatuslain osalta uudistusta voidaan pitää tarkoituksenmukaisena.

Tekniset muutokset lakeihin ovat Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen näkökulmasta tarkoituksenmukaisia.

Ilona Koskenniemi

vastuualuejohtaja, Perhe- ja sosiaalipalvelut

Nurmi Hanna

Itä-Uudenmaan hyvinvointialue - Ilona Koskenniemi, vastuualuejohtaja,
perhe- ja sosiaalipalvelut